ня впродовж 80–90-х рр. XIX ст. та перших десятиліттях XX ст. у зв'язку з насиченими суспільними подіями та ідеями життя. Читачем відкритого листування був не лише конкретний адресат, а широке коло осіб. У ході діалогу вирішувалися важливі соціальні проблеми, що набували широкого суспільного звучання[7].

Різновидом жанру мемуарної літератури – є письменницькі щоденники, де розкривається духовний світ письменника, специфіка його світовідчуття й світобачення. Щоденникові записи (синонім «діаруш» від лат. слова «щоденний») мають містке філософське підґрунтя. В них поєднується насиченість і багатство об'єктивного змісту документальних свідчень і вражень про епоху, події, факти, літературне оточення з високою культурою мислення, величезним духовним потенціалом авторів. Сюжет щоденника будується на хронологічній основі, оскільки сама природа жанру вимагає послідовності записів про побачене й пережите[8]. І хоча в щоденниках персонажів і ліричних героїв небагато, записи про них мають особливе значення, оскільки письменник з властивим йому внутрішнім світом, переживаннями, емоційним станом душі з докладністю, аналітичністю своєрідно розкриває психологічні образи та картини своїх героїв.

Маючи певні відмінності від звичайної художньої літератури, щоденники в той же час практично ні в чому не обмежують автора в застосуванні різних композиційних прийомів[9]. Життя художника, митця – теж є художній твір, точніше повинен ним бути. І треба так писати цей твір, можливо, найголовніший у твоїй творчій біографії, щоб не соромно було перед самим собою за жодну його сторінку»[10].

Щоденникові матеріали, опубліковані на зламі XX–XXI ст. мали сенсаційний характер. Написані неординарними особистостями В. Винниченком, А. Любченком, О. Довженком, О. Гончаром, вони були актуальними для суспільства, яке відчувало необхідність нових ідеалів замість знецінених ідеалів глибоко поруйнованої радянським режимом української культури. В час девальвації вічних естетичних цінностей, дегуманізації культури щоденники мали суспільну і духовну значимість, оскільки сприяли духовному пробудженню, національному звільненню, осягненню найвищих моральних критеріїв особистості.

Письменник, як і історик, своїми працями може відтворити події минулого і сучасного. Автобіографії, автопортрети, мемуари, епістолярні джерела, щоденники, мають значні художні, інформаційні ресурси. Створені на гуманістичних засадах світогляду митців, вони стоять на обороні найважливіших цінностей – людського життя, людської гідності, порушують актуальні проблеми національного та загальнолюдського значення, несуть інформацію про етнопсихологічні особливості народу. Через власні думки і почуття відтворюють дух цілої нації, народний колорит, особливості народного світобачення, основні риси українців, справжній дух українського народу, його незламність, поетичність, романтизм, демократизм, одвічне служіння ідеалам добра, любові та співпереживання, проповідування вічних християнських цінностей.

Про щоб не писали письменники в спогадах, листах, щоденниках, відчувається «всеприсутність образу України, всепоглинальність любові до неї»[11]. І одночасно – загострений біль за долю України, рідну мову, літературу, духовну деградацію народу, нівеляцію духовності українця, його національної культури. Удосконалення світу можливе лише за умови морального самоудосконалення кожної людини, – стверджують письменники. «…національна держава може й повинна постати на основі духовного споріднення людських індивідуальностей…»[12]. Це знав Олесь Гончар, який записав у своєму щоденнику від 7 вересня 1994 р.: «Якщо здобудемось на всенаціональну єдність, нас не здолає ніхто!»

[1]Крижанівський С. Спогад і сповідь з XX століття. – К., 2002. – 220 с. [2]Літ. Україна. – 1998. – 2 лип. [3]«Основа». – 1997. – № 32 (10). [4]Галич О. На марґінесах життя: Огляд мемуаристики // Слово і час. – 1999. – № 10. – С. 63. [5]Там само. [6]Святовець В. Ф. Епістолярна спадщина Лесі Українки. Листи в контексті художньої творчості. – К., 1981; Ротач П. Іван Котляревський у листуванні. – Опішне, 1994; Кузьменко В. Письменницький епістолярій в українському літературному процесі 20–50-х років XX ст. – К., 1998; Шерех Ю. Кулішеві листи і Куліш у листах // Шерех Ю. Пороги і Запоріжжя: Література. Мистецтво. Ідеологія: В 3 т. – Т. 2. – Х., 1998. [7]Грінченко Б. Листи з України Наддніпрянської. – К., 1917; Діалоги про українську національну справу. – К., 1994; Чорна М. Проблема національної ідентичності української культури у відкритих листах Б. Грінченка та М. Драгоманова // Література. Фольклор. Проблеми поетики: Зб. наук. праць. – Вип. 27. – Ч. 2 / Редкол.: Козлов А. В. (відп. ред.) та ін. – К., 2007 [8]Тичина П. Г. Зібр. тв.: У 12 т.: Щоденникові записи. Листи. – Т. 11. – К., 1988. – 552 с.; Гончар О. Щоденники: У 3 т. – Т. 1–3. – К., 2002 –2004; Любченко А. Щоденник // Березіль. – 2000. – № 5–6. – С. 112–137; Мовчан Р. Неопублікованими сторінками записників Г. Тютюнника // Слово і час. – 1993. – № 8. – С. 28–35. [9]Дрозд В. Бог, люди і я: Щоденники різних років із коментарями // Київ. – 2003. – № 2–3. – С. 98. [10]Дзюба І. Духовна міра таланту // Вінграновський М. Вибрані твори. – К., 1986. – С. 5–22. [11]Жулинський М. Духовний проповідник України, або чим трепетав дух Олеся Гончара // Слово і час. – 2008. – № 5. – С. 80. [12]Там само.

Анастасія Хеленюк

Роль Українського Історичного Товариства та його президента Л. Винара в створенні позитивного образу України у світі

Позитивний імідж будь-якої країни дуже потрібен і їй самій, і її громадянам. Від нього багато в чому залежать міждержавні, та й міжлюдські відносини. Ставлення до українців за кордоном залежить від іміджу України. Водночас сприйняття України світом протягом тривалого часу її бездержавності формувалося насамперед завдяки українцям діаспори, яка своєю багаторічною діяльністю завжди сприяла формуванню позитивного іміджу нашої нації у світі, і сьогодні залишається важливим чинником успішного розвитку міжнародних відносин, залучаючи до цього свій інтелектуальний потенціал для налагодження і зміцнення політичного, економічного, культурного співробітництва між Україною та провідними країнами світу. Значна роль у цьому належить діяльності українських наукових установ, які своїми завданнями ставили розвиток важливих галузей української науки (зокрема історії) та поширення знань про Україну в світі. Своєю діяльністю українські наукові установи діаспори не лише здійснили вагомий внесок в розвиток зарубіжної історіографії, створивши позитивний образ української науки, але й здобули світовий авторитет.

Діяльність Українського історичного товариства є яскравим прикладом, як науково-дослідницька установа стала представником інтересів не лише української науки, але й нації. Вагома роль у цьому належить проф. Л. Винару, незмінному редактору журналу «Український історик», ініціатору створення та багаторічному президенту Това-

риства. Саме в його активній дослідницькій та науково-організаційній діяльності виявляється глибока відданість українській справі, сприяння поширенню знань про Україну та українців на рівні світової спільноти.

Актуальність порушеної нами проблеми пояснюється насамперед потребою об'єктивного відтворення особливостей розвитку української історичної науки в діаспорі, в контексті вивчення ролі та значення українських наукових центрів діаспори, створених в другій половині XX ст. як творців позитивного образу України у світі.

Метою даної статті є з'ясувати роль Українського історичного товариства та його президента Л. Винара у формуванні позитивного іміджу України у світі. Досягнення даної мети передбачає вирішення ряду завдань: дослідити обставини виникнення УІТ та журналу «Український історик», проаналізувати наукову, організаційну та видавничу діяльність товариства, розкрити роль Л. Винара та членів УІТ в пропагуванні «українського питання» на Американському та Європейському континентах, виокремити основні досягнення Л. Винара та УІТ в створенні позитивного образу України в світі.

Тема місця та ролі Українського історичного товариства в розвитку української науки широко висвітлювалась як його співробітниками та безпосередніми засновниками (О. Домбровський, Л. Винар, Т. Мацьків, О. Оглоблин)[1], так і українськими дослідниками (А. Атаманенко, І. Гирич, Я. Калакура, Л. Сакада, Г. Швидько та ін.)[2], однак аспект створення позитивного образу української нації завдяки діяльності Товариства не наголошувався і вперше розглядається на рівні окремої публікацій.

Якщо розглядати діяльність УІТ крізь призму проблеми формування позитивного образу України у світі, варто зауважити, що діяльність товариства від початку його заснування мала суто наукові цілі. Лише з перспективи багатьох років, розширивши коло своїх співробітників, здобувши певний досвід та авторитет не лише серед українських діаспорних, але й зарубіжних вчених, УІТ стало «промотором» української науки та українських національних інтересів на Заході.

Як згадує Л. Винар, «концепція організації незалежного товариства істориків і дослідників допоміжних історичних наук скристалізувалася в 1955–1962 роках, дозріла в 1963 році, в якому появилося перше число журналу «Український історик» і остаточно зреалізувалося в кінці 1964 і на початку 1965 року, коли покликано до життя Ініціативну Групу Українського Історичного Товариства»[3]. Створення самостійного товариства українських істориків у діаспорі засвідчило прагнення оберігати кращі традиції української історичної науки та підносити її міжнародний авторитет. З цих міркувань УІТ серед своїх головних завдань визначило: «пильнувати і боронити інтереси вільної української історичної науки та її найкращі традиції;… причинитися до розбудови вільної української історичної науки і тим самим виконати свій обов'язок перед українською і світовою наукою й перед українським народом»[4].

Загалом, до 1990-их років діяльність УІТ проходила в двох площинах: науково-організаційній та науково-видавничій. Вже приблизно в 1970-их роках «Український історик» став загальновизнаним журналом української наукової історіографії, а в УІТ об'єднано дослідників різних генерацій українських істориків. В обіжному листі за 1965 рік зустрічаємо інформацію про позитивні відгуки в американських виданнях на появу «Українського історика», а також про те, що «…редакція Гісторікал Абстрактс» – найповажнішого журналу історичної бібліографії – рішила індексувати статті із «Українського історика», що це є наш великий успіх. Також численні американські і канадійські бібліотеки є нашими передплатниками»[5]. Для популяризація своєї діяльності УІТ налагодило співпрацю не лише з українськими (УВАН у США і Канаді та їхніми історичними секціями, з НТШ в Америці, Європі, Канаді й Австралії, Українським Вільним Університетом в Мюнхені та ін.), але й зарубіжними науковими установами, серед яких треба згадати Американську Асоціацію Славістів, Гарвардський, Едмонтонський, Оттавський, Колумбійський, Кентський, Іллінойський, Колорадський та інші університети. Як бачимо, вже від початку створення УІТ активно долучилося до західного наукового життя.

Важливою подією, яка вивела діяльність УІТ на міжнародний науковий рівень, стало включення Товариства до Американської історичної асоціації (American Historical Association) – престижної і найбільшої організації українських істориків. За словами Л. Винара «це дало нам прямий доступ до міжнародних історичних конгресів, конференцій і з'їздів, а також допомогло нам стати в обороні переслідуваних українських істориків і діячів в поневоленій комуністичній Україні…В тому часі ми працювали подвійно: за наших істориків-колег в Україні, які не мали змоги об'єктивно висвітлювати й аналізувати різні періоди історії України через партійно-комуністичну владу, і за себе самих – себто істориків-емігрантів і діаспорників. До 1991 року прийшлося нам репрезентувати українську історичну думку на міжнародному форумі»[6]. З того часу інформація про співпрацю УІТ з Американською історичною асоціацією періодично з'являлась на сторінках Українського історика. Зокрема про те, що під час чергового річного з'їзду АІА в грудні 1972 УІТ «плянує відбути окрему конференцію з дискусією на рямкову тему «Східня Європа і питання історичної термінології». Минулого року УІТ започаткувало корисну співпрацю з АГА. Секретар УІТ одержав запрошення подати проект співпраці між поодинокими меншими історичними товариствами і Американською Історичною Асоціацією»[7]. В хроніці «Українського історика» за 1979 рік з'явилася інформація про те, що УІТ бере участь у програмі річного з'їзду АІА в Нью-Йорку. Одна з сесій була присвячена аналізу стану української історіографії і завданням українських істориків[8]. В 1990 році УІТ та АГА провели спільну сесію в Нью-Йорку на тему «Гласність і сучасний стан української історіографії: вибрані питання»[9].

Популяризація української науки на Північноамериканському континенті через діяльність УІТ відбувалась в кількох напрямках. По-перше, це здійснення істориками членами УІТ ґрунтовних наукових досліджень з тих періодів історії України, які не досліджувались або фальсифікувалися в радянській Україні, та їх публікація в журналі «Український історик» та окремими монографіями. Варто зауважити, що в журналі друкувались праці не лише українських вчених, але й зарубіжних дослідників. Основними темами, що розроблялись в журналі, були проблеми історії України (княжа доба, козаччина, період національно-визвольних змагань), в яких наголошувалось на «державні» періоди в історії України; теоретичні питання української історіографії (зокрема щодо визначення понять «українська історіографія», схема історії України, термінологічні проблеми наукового апарату української історіографії) та джерелознавства (віднайдення та публікація джерел з історії України в зарубіжних архівах, публікація

джерельних матеріалів до історії розвитку української історичної науки в діаспорі).

По-друге, це організація та проведення наукових зустрічей та конференцій на міжнародному рівні із залученням західних науковців. Починаючи з 1966 року, УІТ зініціювало періодичні наукові конференції, присвячені ювілейним рокам життя М. Грушевського (пізніше – Д. Дорошенка, О. Оглоблина та ін.).

25–27 березня 1970 року в рамках річного з'їзду Американської асоціації для поширення слов'янських студій (ААССС) відбулася перша конференція УІТ, яка була присвячена розгляду проблеми стану українознавчих досліджень в США і Канаді. Крім того, українські вчені взяли участь в секційних засіданнях, доповнивши програму конференції та порушивши таким чином головні проблеми української науки серед американських учених.

Члени УІТ взяли участь в XIII міжнародному конгресі істориків, відбувався в Москві 16–23 серпня 1970 р. Короткий огляд про цей конгрес опубліковано в статті «Українська участь у XIII міжнародному конгресі істориків»[10].

В 1972 році відбулася конференція-з'їзд УІТ у Канаді. Інформацію про це знаходимо в хроніці «Українського історика», де зокрема зазначено: «заплановано перший науковий з'їзд УІТ в Вінніпегу під час конференції канадський істориків на Манітобському університеті… На конференції канадських істориків одна секція буде присвячена українській тематиці… Після наладнання корисної співпраці з Американською історичною асоціацією і ААССС, приступаємо до співпраці з канадськими історичними товариствами»[11].

У 1976 році з ініціативи УІТ та при співпраці з інститутом українознавства при Гарвардському університеті та Канадським інститутом українських студій в університеті Західного Онтаріо (Канада) відбувся перший з'їзд істориків України. Завдання цього з'їзду визначив Л. Винар: «Нашим головним завданням було включити українську історіографію у світову історичну науку, і це в значній мірі досягнено»[12].

В 1978 році, в рамках щорічного з'їзду канадської асоціації славістів, за ініціативою УІТ і при участі Канадського інституту українських студій і Українського наукового інституту Гарвардського університету була організована історична конференція[13].

Організація та участь УІТ в різноманітних конференціях в значній мірі здійснювалась завдяки наполегливій праці Л. Винара. Зокрема А. Жуковський та А. Атаманенко зазначають, що саме завдяки Л. Винару, УІТ брало участь і було організатором численних конференцій і конгресів в США, Канаді, Європі, Україні в том числі у співпраці з іншими (українськими і неукраїнськими) науковими установами[14].

По-третє, – здійснення важливих видавничих проектів. Науково-видавнича діяльність стоїть на одному з перших місць в діяльності УІТ. Вже в перші роки діяльності Товариство накреслило видавничий план, який в міру фінансових можливостей мав поступово реалізовуватись. Одним з перших важливих видавничих проектів, здійснених УІТ, була публікація Історичного атласу України, створеного відомими українськими вченими І. Теслею та Є. Тютьком. Л. Винар був редактором цього видання. Як зазначив Іван Тесля: «завдяки наполегливій і щирій співпраці і ентузіазмові проф., д-ра Л. Винара працю над атласом доведено до успішного кінця»[15]. Загалом створення цього видання можна вважати першим важливим успіхом співпраці УІТ та українських науковців. Зокрема Л. Винар зазначив: «не зважаючи на різні перешкоди та труднощі, автори, консультанти і редактор причинилися до появи цього важливого видання. Крім того, окреме признання належить картографові і співавторові Атласу – панові Є. Тютькові, який зайнявся невдячною працею збірки фондів на друк атласу. Без діяльності Комітету для видання атласу в Чикаго, який створився при наполегливій праці п. Тютька при допомозі п. інж. Куропася – ми не були б в стані видати цей атлас. Зі своєї сторони УІТ зробило все, що було в силах товариства, щоб цей важливий проєкт зреалізовано»[16]. Загалом, за роки своєї діяльності УІТ здійснило цілий ряд важливих видавничих проектів. Товариство зініціювало 8 книжкових серій з важливих тем української історії та історіографії: «Історичні монографії», «історичні студії», «українські вчені», «грушевськіяна», «Мемуаристика», «Українсько-єврейські студії», «Епістолярні джерела грушевськознавства», «Оглобліяна». Активна видавнича діяльність товариства дала можливість українським вченим опублікувати свої праці (а в еміграційних умовах це було нелегко) та поширити їх. Тут варто зазначити, що праці, опубліковані істориками діаспори (серед них значна кількість – члени УІТ), не втратили своєї наукової вартості дотепер. В цьому контексті варто згадати думку А. Атаманенко, яка вказує, що при оцінці наукового спадку істориків діаспори слід враховувати те, що вони працювали, використовуючи західну методологію історичного дослідження задовго до отримання такої можливості дослідниками в Україні. Крім того, для них була відкрита україніка в західних архівах, а завдяки знанню іноземних мов вони мали можливість використовувати джерела і літературу з проблем, з політичних причин заборонених в Україні. Цим значною мірою визначається роль української історіографії діаспори в розвитку української історіографії в цілому[17]. Частина праць опублікована англійською мовою. Питання, якою мовою мають публікуватися українські вчені на Заході, чітко вияснив Л. Винар в одній зі своїх публікацій: «…наша відповідь виразна: українською, англійською і іншими світовими мовами. Друкування історичних праць українською мовою не лише збагачує українську історичну літературу, але заразом виводить українську мову на міжнародний форум. Також немає жодної причини, щоб історики не друкували своїх праць англійською мовою і зробили їх більш доступними для ширшого круга учених, які не володіють слов'янськими мовами. Друковані історичні праці на належному науковому рівні є найкращою запорукою успіхів української історіографії на Заході»[18].

По-четверте, – заснування спеціальних грошових премій для вчених, які досліджували українознавчу проблематику. Так, в обіжнику УІТ за 1971 рік знаходимо оголошення про конкурс на наукову роботу, тема якої була б пов'язана з певним періодом української історії або ж з історією міста Львова та Львівщини[19]. Наступний конкурс УІТ проголосило в 1984 році на працю, присвячену історії України, історіографії, або ж проблемі термінології та схемі української історії. Крім того, члени УІТ брали участь в конкурсах наукових робіт, оголошених іншими науковими установами, а також були членами журі в деяких з них.

Не можна також не згадати цінні ініціативи УІТ, які, на жаль, не були реалізовані, однак мали на меті поширення знань про Україну і українських науковців в світі. З 80-их років на сторінках «Українського історика», в Бюлетенях та Обіжниках УІТ обговорювалося питання створення біографічного словника українських істориків, який містив би прізвища українських істориків та дослідників спеціальних історичних дисциплін, що працювали в діаспорі. Пізніше, в 1996 році, Л. Винар звернувся до цієї ідеї знову,

і на сторінках «Українського історика» з'явилась інформація про те, що «в Україні і на Заході вже тепер існує поважна прогалина відносно основних біографічно-бібліографічних даних про українських науковців. Словник плянується видати в двох мовах: українській та англійській»[20]. Власне ідею поширення відомостей про українських вчених діаспори УІТ частково втілило шляхом публікацій коротких біографічних нарисів про них на сторінках «Українського історика», однак публікація запланованого біографічного словника сприяла би поширенню інформацію про відомих українських науковців серед англомовних читачів.

Іншим важливим проектом, який ініціювало УІТ та Л. Винар зокрема, було дослідження українського життя в Америці, а саме – створення Історії Українців в США. Видання було заплановано здійснити в двох томах, з висвітленням історії української еміграції, розвитку релігійного, політичного, культурного, економічного, наукового життя та інших аспектів історії українців Америки. Крім того, Л. Винар висловлював необхідність створення бібліографічного довідника «Українці в ЗДА», довідника українського життя в США та ін. В одній із публікацій на сторінках «Українського історика» Л. Винар зазначив: «Треба з жалем ствердити, що українські наукові установи дотепер не допомогли в активізації дослідження історії українців в ЗДА… наша записка не претендує на вичерпність. Головним її завданням було викликати дискусію і причинитися до реалізації декількох необхідних проектів. Це дало б добру основу для розгорнення наукової праці і опрацювання інших необхідних монографій і студій з цеї занедбаної ділянки»[21].

Важливим аспектом діяльності УІТ на міжнародному науковому форумі є тісна співпраця Товариства зі Світовою Науковою Радою при Світовому Конгресі Українців, метою діяльності якої є координація українських наукових установ, громадських організацій та товариств, які діють в діаспорі та репрезентувати їх перед світовою спільнотою. Головна заслуга в цьому належить Л. Винару, оскільки довгий період часу він очолював СНР. За цей час Наукова Рада об'єднала 15 наукових установ і українських університетів в діаспорі, відіграла важливу роль у відзначенні 1000-ліття Хрещення України, створенні термінологічної комісії з історії України, а також проведенні наукових конференцій, з'їздів та реалізації важливих видавничих проектів.

Звертаючись до оцінки ролі самого проф. Винара в поширені знань про Україну та українців в Західному світі, варто зазначити, що окрім згаданих товариств та організацій, голова УІТ брав участь у створенні кількох власне американських наукових установ, частиною з них керував. Зокрема в Бовлінг Грін Університеті він заснував на базі бібліотеки Бібліографічний дослідний центр. У Кентському Державному університеті створив та очолив Центр для вивчення етнічних публікацій та культурних інститутів. З 1972 року працював головою Славістичної та Східноєвропейської Секції Американської бібліотечної асоціації. В 1978 році Л. Винар був обраний головою Академічної ради етнічних студій штату Огайо. В тому ж році він став заступником голови Асоціації для дослідження проблем національностей у СРСР і Східній Європі. В своїй роботі в цих установах Л. Винар звертав особливу увагу на вивчення історичного розвитку української спільноти в Америці.

Заслугою Л. Винара є також те, що він один з перших ініціював дослідження та популяризацію постаті М. Грушевського в зарубіжному науковому світі. Як уже згадувалось, вже з перших років заснування УІТ з ініціативи Л. Винара однією з провідних ділянок дослідження обирає вивчення життя, діяльності та наукової спадщини М. Грушевського. В 1966 році виходить окреме число «Українського Історика», повністю присвячене М. Грушевському. З того часу журнал став матеріально-методичною базою для розвитку грушевськознавчих студій на Заході. З 1972 року на його сторінках було започатковано постійну тематичну рубрику «Грушевськіана». Згодом найбільш цінні з її матеріалів видавалися окремими книжками в серії «Грушевськіана» за редакцією Л. Винара (на сьогодні видано 8 випусків) та серед інших видань УІТ, зокрема у видавничій серії «Історичні студії». За ініціативою і при безпосередній участі Л. Винара УІТ виступало організатором ряду таких конференцій як в діаспорі, так і в Україні. Серед них – конференції в Детройті (7 травня 1966 р.), Мюнхені (грудень 1984 р.), у Львові (27–29 серпня 1991 р.), в Торонто (9 листопада 1991 р.), в Києві (24–25 вересня 1996 р.), в Острозі (28 вересня 1996 р.), у Львові (28 вересня 2001 та 4–6 жовтня 2006 рр.), в Нью-Йорку (17 березня 2002 та 3 грудня 2006 рр.). При архіві УІТ було організовано окрему секцію, яка містить праці М. Грушевського, а також опубліковані і неопубліковані матеріали про нього.

Сьогодні УІТ активно поширює свою діяльність в Україні. Починаючи з 1990 року, «Український історик», завдяки передусім зусиллям свого головного редактора, долучився до наукового життя в Україні. Налагодились контакти УІТ з університетами Львова, Києва, Дніпропетровська, Чернівців, Ужгорода, Луцька, Кам'янця-Подільського, Черкас, Запоріжжя, Одеси, Острога та інших міст України, а також з інститутами НАН України, НТШ у Львові. В ряді згаданих університетів створено осередки УІТ. До числа співробітників та авторів «Українського історика» долучилися науковці з університетів та академічних установ України.

Таким чином, активна науково-організаційна та науково-видавнича діяльність Українського історичного товариства та його президента Л. Винара значною мірою вплинула на створення позитивного образу української науки, а відтак української нації та України, в першу чергу серед світової наукової спільноти. Метою створення та діяльності Українського історичного товариства було включення української історичної науки в світовий контекст. Це здійснювалось насамперед створенням істориками, членами УІТ, важливих наукових досліджень з різних ділянок української історії та історіографії. Ці праці публікувалися на сторінках «Українського історика» та в окремих книжкових серіях УІТ українською та англійською мовами, що сприяло їх включенню до загальносвітового історіографічного процесу. Від початку своєї діяльності УІТ налагодило співпрацю як з українськими, так і західними науковими установами та університетами і в співпраці з ними провело ряд важливих наукових конференцій, що утвердило вагу і значення УІТ в міжнародному науковому житті та дало можливість ознайомити західних вчених з основними проблемами розвитку української історичної науки. Крім того, активна науково-організаційна діяльність президента УІТ Л. Винара в західних наукових установах та університетах сприяла активному поширенню українського питання в американських наукових колах. Сьогодні науковці як в діаспорі, так і в Україні високо шанують внесок УІТ та Л. Винара в розбудову української історичної науки та поширення її в зарубіжних наукових колах. Доказом цього було широке відзначення в Україні 40-річчя УІТ та «Українського історика». За заслуги у розвитку української науки у 1984 році Любомир Винар був обраний «Українцем року», президією НТШ у Львові був нагород-

жений медаллю та дипломом лауреата медалі Михайла Грушевського (Львів, 1994), Світовим Конґресом Українців – «Медаллю св. Володимира» (Торонто, 1993), Міжнародним Фондом М. Грушевського – «Дипломом за визначний внесок в справу повернення Україні М. Грушевського» (Київ, 1996). Його було обрано Почесним Академіком Національного університету «Острозька академія» (1999), почесним доктором Чернівецького Національного університету (2002), почесним професором Волинського державного університету (2006), почесним доктором Національного університету «Острозька академія» (2006).

[1]Домбровський О. Діяльність Українського історичного товариства // Український історик. – 1997. – Ч. 1–4. – С. 368–370; Його ж. Розвиток грушевськознавства та Українське історичне товариство // Михайло Грушевський: зб. наук. праць і матеріалів міжнар. ювіл. конф. присвяч. 125 річниці від дня народження М. Грушевського. – Львів, 1994. – С. 346–358; Його ж. Ювілейна наукова конференція 35-ліття УІТ і 100-ліття від дня народження О. Оглоблина // Національна трибуна. – 2001. – 11 лют., ч. 5. – С. 3.; Мацьків Т. З діяльності Українського історичного товариства у Німеччині 1984–1994 // Український історик. – 1995. – Ч. 1–4. – С. 288–295; Його ж. Рефлексії у 35-річчя журналу «Український історик» // Українська думка. – 1998. – 25 червня. – Ч. 26. – С. 5; Винар Л. Українське історичне товариство, 1965–2000: Статті і матеріяли. – Чернівці. – 2000. – 126 с. [2]Атаманенко А. Українське історичне товариство: 1965–2005 // Український історик. – 2005. – Ч. 2–4. – С. 50–89; Гирич І. М. Брайчевський і УІТ // Український історик. – 2003. – Ч. 1–5. – С. 60–70; Сакада Л. «Український історик» – журнал Українського історичного товариства // Український історик. – 1999. – Ч. 1. – С. 11–22.; Калакура Я. Джерелознавство в дослідницькій діяльності Українського історичного товариства // Український історик. – 1995. – Ч. 1–4. – С. 53–56; Швидько Г. Історія Гетьманщини XVII–XVIII ст. у висвітленні «Українського історика» // Український історик. – 1994. – Ч. 1–4. – С. 57–60. [3]Винар Л. Український історик: 40 років служіння науці, 1963–2003. Статті і матеріяли. – Нью-Йорк; Острог, 2003. – С. 37. [4]Там само. – С. 50 [5]Матеріяли до історії Українського Історичного Товариства / Ред. А. Атаманенко. – Нью-Йорк; Острог, 2006. – С. 265. [6]Винар Л. Українське історичне товариство з перспективи 35 років (1965–2000) // Український історичний журнал. – 2001. – Ч. 1. – С. 124. [7]Участь УІТ у річному з'їзді Американської історичної асоціації // Український історик. – 1972. – Ч. 1–2. – С. 144 [8]Наукові конференції // Український історик. – 1979. – Ч. 1–4. – С. 165. [9]Сесія УІТ на річній конвенції американської історичної асоціяції в Нью-Йорку // Український історик. – 1990. – Ч. 1–4. – С. 221. [10]Українська участь у XIII міжнародньому конгресі істориків // Український історик. – 1970. – Ч. 4. – С. 134–136. [11]Конференція-з'їзд УІТ в Канаді // // Український історик. – 1972. – Ч. 1–2. – С. 144. [12]Винар Л. Українське історичне товариство з перспективи 35 років…. – С. 126. [13]Наукові конференції // Український історик. – 1978. – Ч. 1–3. – С. 191. [14]Атаманенко А., Жуковський А. Любомир Винар: життя і діяльність (З нагоди 75-ліття вченого). – Любомир Винар: Біобібліографічний покажчик (1948–2007) / Упоряд. Н. Кошик, Л. Кужель; Відп. ред. М. Романюк, А. Атаманенко – Львів; Острог; Париж; Нью-Йорк, 2007. – С. 31. [15]Тесля І. Вступ // Історичний атлас України / Ред. Л. Винар; Опрацювали І. Тесля і Е. Тютько. – Монреаль; Нью-Йорк; Мюнхен, 1980. – С. 14. [16]Матеріяли… – С. 325. [17]Винар Л. 40 років служіння… – С. 17. [18]Там само. – С. 185. [19]Матеріяли… – С. 277. [20]Винар Л. Біографічний словник українських істориків // Український історик. – 1996. – Ч. 1–4. – С. 470. [21]Винар Л. Справа активізації наукового дослідження українського життя в Америці // Український історик. – 1974. – Ч. 4. – С. 87–88.

Євгеній Чернецов

Структурні й типологічні особливості політичної культури студентської молоді та імідж України

Явище політичної культури як психологічного феномену є дуже актуальним сьогодні. Проблемність питання пов'язана, перш за все, із бурхливим і неоднозначним розвитком української державності. Більшість молодих людей (студентів) народилися громадянами Радянського союзу і пройшли період особистісного становлення саме в тих умовах, а на сучасному етапі функціонують як громадяни зовсім іншої держави, з іншими пріоритетами та цінностями. Безумовно всі ці події спричинили істотні зміни на всіх рівнях особистості, зокрема, і на рівні політичної культури. Дослідження структурних та типологічних особливостей політичної культури дає можливість зрозуміти механізми формування політичної культури, і, виходячи із розуміння цих механізмів дає перспективи розробки заходів, які б певним чином впливали на становлення тої політичної культури, яка буде відповідати пріоритетним напрямкам розвитку українського суспільства.

Дослідженнями політичної культури на заході займалися Г. Алмонд, С. Верба, Є. Вятр, Р. Такер, С. Ліпсет. Погляди на політичну культуру у вітчизняній науці висвітлені у роботах К. С. Гаджиєва, Г. Т. Головченка, М. І. Горлача, А. І. Соловйова. Класичним вважається підхід Г. Алмонда та С. Верби, який дуже часто критикують через його суб'єктивізм. Під політичною культурою автори розуміють «систему цінностей, глибоко укорінених в свідомості мотивацій або орієнтацій і установок, які регулюють поведінку людей в ситуаціях, що мають відношення до політики»[1]. Тобто політична культура – це політична система, яка інтеріоризована у знаннях, цінностях та оцінках суспільства.

У 2005–2007 рр. в рамках науково-дослідного проекту «Трансформація національної ідентичності: історіософські, культурологічні та соціально-психологічні аспекти» (01 ДФ034–01), що виконувався Центром українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка були досліджені домінуючі типи політичної культури громадян України. Даний проект став одним з головних мотивуючих факторів дослідження структурних та типологічних особливостей політичної культури.

Досліджувані, які приймали участь у проекті були прихильниками різних політичних напрямків: демократії та комунізму. Тому групу респондентів було умовно поділено на дві незалежні групи – «демократів» та «комуністів» Результати дослідження типологічних особливостей показало, що «демократи» (тобто прихильники «Нашої України») є більш зорієнтованими на високі досягнення, на незалежність і автономність у своїх вчинках та діях, вони більш відкриті й більш терпимі до інших людей, ніж «комуністи» і більше налаштовані на самоствердження в різних сферах діяльності, демонструючи високі показники вираженості тих потреб, які пов'язані з умінням конкурувати й організовувати досягнення поставлених цілей. «Комуністи» (тобто прихильники Комуністичної партії України), на відміну від «демократів», є менш автономними та схильними до домінування, але більш агресивними, схильними до прийняття авторитетів, прийняття опіки та більш готовими опікати інших.

Переважна більшість «комуністів» (тобто представників авторитарної політичної культури) є екстерналами, а переважна більшість «демократів» (тобто представників демократичної політичної культури) має внутрішній локус контролю. Дослідження аксіологічного аспекту показало, що «комуністи» поділяють переважно колективістичні цінності, а «демократи» – індивідуалістичні.

Метою даної статті є коротке узагальнення теоретичних поглядів на структурні та типологічні особливості політич-